

Geluid waar spraak uit ontstond
Kru(i/ij)sen door de dialecten

Vriendenboek voor Joep Kruijsen
ter gelegenheid van zijn afscheid van de
Radboud Universiteit Nijmegen
en het Meertens Instituut op 1 april 2005

redactie
Roeland van Hout en Jos Swanenberg

Roeland van Hout en Jos Swanenberg
Afdeling Taalwetenschap
Radboud Universiteit Nijmegen
Postbus 9103
6500 HD Nijmegen

ISBN 90-9019231-X

© RU Nijmegen, Nijmegen, 2005

Illustratie omslag: Nelleke de Laat.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van auteurs of uitgever.

Gedrukt door Quickprint, Nijmegen

De status van het Engels in Nederland en Vlaanderen

De belangstelling voor de dynamiek van dialecten en talen loopt als een rode draad door het oeuvre van de gehuldigde. Meestal lag zijn interesse aan de kant van het dialect: hij bestudeerde of het ontvankelijk was voor elementen uit andere talen en dialecten. In dit stukje ga ook ik in op de dynamiek van taalvariëteiten, maar ik kijk naar de andere zijde van het continuüm dialect-standaartaal: de druk van andere talen op de standaardtaal. Ik beperk mij daarbij tot de invloed van het Engels in het Nederlandse taalgebied. Daarin maak ik wel een onderscheid tussen Nederland en Vlaanderen.

Het onderzoek waar ik hier over rapporteer, maakt deel uit van een onderzoek van de Studierichting bedrijfscommunicatie van de Radbouduniversiteit naar de status van het Engels in de Europese Unie.* Sinds de jaren '90 van de vorige eeuw zijn daarvoor verschillende modellen gesuggereerd. Berns (1995) past het model van Kachru (1985) toe op de EU. Zij is van mening dat er qua status van het Engels binnen de EU drie soorten landen te onderscheiden zijn: landen waar het Engels als moedertaal wordt gesproken (Verenigd Koninkrijk, Ierland), landen waar het Engels de rol van vreemde taal heeft (o.a. België, Denemarken) en landen waar het Engels al een goed eind op weg is een tweede taal te worden (Nederland, Duitsland en Luxemburg). Ook volgens Graddol (1999) is het Engels in Nederland (maar ook in Denemarken) sterk op weg een tweede taal te worden, terwijl het in andere landen zoals Spanje, Frankrijk en België slechts de rol van internationale taal heeft. Helaas is hier geen ruimte om de criteria waarop de indeling in landen gebaseerd is kritisch te bespreken (zie Gerritsen en Nickerson 2004). Opmerkelijk is wel dat volgens beide modellen het Engels in Nederland meer de kenmerken van een tweede taal zou hebben dan in België. Dit leidt tot de volgende verwachtingen:

1. In het Nederland wordt meer Engels gebruikt dan in Vlaanderen.
2. Nederlanders staan positiever tegenover het Engels dan Nederlandsprekende Belgen.
3. Nederlanders begrijpen het Engels beter dan Nederlandssprekende Belgen.

Om een antwoord op de eerste vraag te krijgen hebben wij een corpusanalyse gedaan van advertenties die een halve bladzijde of groter zijn, in het glossy tijdschrift *Elle* (De Nederlandse en de Vlaamse edities van april, mei en juni 2004). Natuurlijk kan op basis van een analyse van het taalgebruik van advertenties in een tijdschrift voor een wel heel specifieke doelgroep, de jonge dynamische vrouw, geen definitief antwoord op de eerste vraag worden gegeven, maar de resultaten kunnen wel een indicatie geven. In Tabel 1 staan de

belangrijkste resultaten. Voor de criteria die gebruikt zijn voor de bepaling wat Engels is, verwijs ik naar Gerritsen e.a. (2004).

Tabel 1 Voorkomen van advertenties met Engels in *Elle* Nederland en *Elle* Vlaanderen van april, mei, juni 2004

	Nederland	Vlaanderen
Aantal advertenties van een halve bladzijde of meer	152	161
Aantal advertenties geheel in het Nederlands	28 18%	28 17%
Aantal advertenties geheel in het Engels	17 11%	24 15%
Aantal advertenties gedeeltelijk in het Engels	107 70%	109 68%

Uit Tabel 1 blijkt dat er nagenoeg geen verschil tussen Nederland en Vlaanderen is in frequentie van voorkomen van geheel en gedeeltelijk in het Engels gestelde advertenties. In beide landen is het aantal advertenties dat volledig in het Nederlands is, in de verre minderheid. Ook wanneer we kijken naar de hoeveelheid Engels die wordt gebruikt, zien we dat in Vlaanderen en Nederland het percentage Engelse woorden nagenoeg gelijk is (Tabel 2). Ook ten aanzien van de posities waar Engels voorkomt, zijn er geen verschillen tussen Nederland en Vlaanderen. Als in een advertentie Engels voorkomt, dan gebeurt dat veelvuldig in kop, slogan, afbeelding en naam en zelden in de body van de advertentie (zie voor definities Gerritsen e.a. 2004). Onze onderzoeksresultaten bevestigen de eerste verwachting niet.

Tabel 2 Aandeel Engels en Nederlands in advertenties die gedeeltelijk in het Engels zijn

	Nederland	Vlaanderen
Aantal advertenties gedeeltelijk in het Engels	107	109
Aantal woorden Engels	1174 13%	768 11%
Aantal woorden Nederlands	7591 86%	6273 88%
Aantal woorden andere taal	52 0,58%	83 1,16%
Totaal aantal woorden	8817	7124

Om inzicht in de attitude tegenover het Engels te krijgen is een tussengroep experiment opgezet onder 120 Nederlandse en 132 Vlaamse vrouwen die overeenkwamen met de doelgroep van *Elle*. De helft van de Nederlandse vrouwen en de helft van de Vlaamse vrouwen kreeg drie advertenties met

Engels te beoordelen: Bulgari, Smart, Absolut Vodka. De andere vrouwen kregen dezelfde advertenties te beoordelen, maar nu zo gemanipuleerd dat de advertenties volledig in het Nederlands waren. In beide landen stond men even positief tegenover de Nederlandse als tegenover de Engelse versie van de advertenties en er waren geen significante verschillen tussen Nederland en Vlaanderen. Ook de tweede verwachting wordt niet door onze onderzoeksresultaten bevestigd.

Om na te gaan of er een verschil in begrip van het Engels was tussen Nederlanders en Vlamingen (verwachting drie) werd tenslotte aan 116 van de vrouwen die aan het bovengenoemde attitude-experiment meededen, gevraagd een globale betekenis aanduiding te geven van zeven Engelse fragmenten uit de advertenties die ook voor het attitudeonderzoek waren gebruikt. Weer waren er geen verschillen tussen Nederlanders en Vlamingen. In beide landen werd van 1/3e van de fragmenten een verkeerde betekenisomschrijving gegeven. Hoewel de modellen van Berns (1995) en Graddol (1999) natuurlijk nog niet zijn ontkracht door de resultaten van deze kleinschalige onderzoeken, is wel duidelijk geworden dat de idee dat het Engels in Nederland wél op weg zou zijn naar een tweede taal en in België nog niet, nader onderzoek behoeft voor Vlaanderen. Óf het Engels is in beide gebieden op weg naar een L2. Indicaties daarvoor zijn het veelvuldig gebruik van het Engels en het feit dat men even positief tegenover het Engels staat als tegenover het Nederlands. Óf het Engels heeft in beide gebieden nog de status van internationale taal. Een indicatie daarvoor is dat 1/3^e van de Engelse fragmenten niet goed omschreven is.

*Deelnemers aan het project zijn: Corine van den Brandt, Rogier Crijns, Nuria Dominguez, Andreu van Hooft, Frank van Meurs, Ulrike Nederstigt, Catherine Nickerson en Marianne Starren. Aan het hier gerapporteerde onderzoek werkten mee: Anja de Boer, Karin Beks, Jantien van Berkel, Marlies Corvers, Suzanne Peters, Mijntje van Raak, Femke Rutten en Frans Veekens

Referenties

- Berns, M. (1995). English in the European Union. *English Today* 43, 11(3), 3-11.
- Gerritsen, M., & Nickerson, C. (2004). Fact or Fallacy? English as a lingua franca in the European business context. In Candlin, C. & M. Gotti (Eds.), *Intercultural aspects of specialized discourse*. Berlin. 105-125.
- Gerritsen, M., van Hooft, A., Van Meurs F., Nickerson, C, Nederstigt, U., Starren, M. (2004) *Engels als lingua franca in teksten voor jongeren in Europa, Syllabus College Onderzoek Interculturele Communicatie*. Nijmegen.
- Graddol, D. (1999). The decline of the native speaker. Le déclin du locuteur natif. In D. Graddol, & U. H. Meinhof (Eds.), *English in a changing world. L'anglais dans un monde changeant* (pp. 57-68). Guildford.
- Kachru, B. B. (1985). Standards, codification and sociolinguistic realism: the English language in the outer circle. In R. Quirk & H. G. Widdowson, *English in the World*. Cambridge.